

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
SEMESTRUL I 2008-2009**

SYLLABUS

I. Filosofia și teoria istoriei. Problemele istoiografiei contemporane

Cod: HIR3234

Nr. credite: 6

Loc desfășurare:

II. RADOSAV DORU, prof.univ.dr., radosav@bcucluj.ro

Ore audiențe: luni 12:00-14:00

III. DESCRIEREA DISCIPLINEI:

Cursul de teoria istoriei și curente istoriografice contemporane, predat în penultimul semestru al ciclului de studii, oferă absolvenților de istorie familiarizarea cu aspecte ale gândirii și teoriei istoriei din sec. XIX – XX, fiind prezentate câteva noțiuni și concepte de epistemologie și ontologie istorică (cunoașterea de tip istoric, faptul istoric, adevărul în istorie, timpul istoric, subiectiv și obiectiv în scrisul istoric, etc.). Alături de aceste aspecte sunt analizate cele mai inovative abordări privind construcția narativă a trecutului precum și raportul dintre istorie și politică, „noua istorie” culturală, „noua istorie” politică, „noua istorie” intelectuală. Plasată la interferența dintre istoriografie și filosofia istoriei, teoria istoriei se concentrează asupra evoluției gândirii istorice din epoca contemporană pe un itinerar ce talonează marile teorii și paradigme ale cunoașterii din domeniul științelor sociale. Fundamentarea teoretică și modelele interpretative oferite de cursul de teoria istoriei, absolvenților în istorie conturează în cele din urmă reperele autoreflexiei istoricului asupra meseriei de istoric și asupra condiției scrisului istoric în lumea contemporană.

Bibliografie obligatorie:

1. I. Topolski, *Metodologia istoriei*, București, 1987
2. Histoire et ses méthodes, Pleiade, Paris, 1961
3. Philosophie et histoire, Ed. Centre Georges Pompidou, Paris, 1987
4. P. Veyne, Cum se scrie istorie, Ed. Meridiane, București, 1999
5. Ph. Aries, Timpul istoriei, Ed. Meridiane, București, 1997
6. K. Pomian, Sur l'histoire, Ed. Gallimard, Paris, 1999
7. H.I. Marrou, De la connaissance historique, Ed. du Seuil, Paris, 1975
8. M. Ferro, L'histoire sous surveillance, Ed. Calmann Levy, Paris, 1987
9. P. Burke, Istorie și teorie socială, Ed. Humanitas, București, 2000
10. P. Ricoeur, Eseuri de hermeneutică, Ed. Humanitas, București, 1997
11. P. Ricoeur, Istorie și adevăr, Ed. Anastasia, București, 1996
12. P. Ricoeur, Memorie, istorie, uitare, Ed. Amarcord, Timișoara
13. P. Chaunu, La mémoire de l'éternité, Ed. R. Laffont, Paris, 1975
14. R. Aron, Introducere în filosofia istoriei, București, Humanitas, 1997

1.-2. Noțiuni introductive: conceptul de istorie ca scris istoric, cunoașterea istorică și particularitățile sale, nivelele de utilitate ale scrisului istoric.

Bibliografie:

1. J. Rancière, *Les noms de l'histoire*, Paris, Ed. du Seuil, 1992, pp. 7-52
2. R. Koselleck, *Conceptul de istorie*, Iași, Ed. Universității „Al. I. Cuza”, 2005, pp. 25-77
3. H. I. Marrou, *De la connaissance historique*, Paris, Ed. du Seuil, 1975, pp. 27-46, 236-266
4. J. Topolski, *Metodologia istoriei*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1987, pp. 38-46; 212-227

5. R. Martin, *The Essential Difference between History and Science*, în „**History and Theory**” 36, nr. 1, Wesleyan University Press, 1997
6. L. Febvre, *Combats pour l'Histoire*, Paris, A. Colin, 1965, pp. 18-33

3. Libertate și determinare în istorie: determinarea divină a sensului istoric, liberul arbitru și rațiunea umană în istorie, personalitățile în istorie, determinismul geografic și evoluția istorică; teorii ale dinamicăa schimbării în istorie (A. Smith, T. Melthus, H. Spencer, H. Pirrenne, W. Sombart, M. Weber, W. Prescott Webb, O. Spengler, A. Toynbee, F. Braudel, R. Lopez, W. Mc Neill, etc.)

Bibliografie:

1. J. Brun, *Philosophie de l'histoire*, Paris, Stock, 1990, pp. 203-317
2. G. W. F. Hegel, *Prelegeri de filosofia istoriei*, București, 1968, pp. 54-81
3. K. Popper, *Mizeria istoricismului*, București, Ed. All, 1997, pp. 25-37
4. W.A. Green, *History, Historians and the Dynamics of Change*, Westport Conn. Greenwood Publishers, 1993, passim
5. P. Burke, *Istorie și teorie socială*, București, Humanitas, 1999, pp. 156-199
6. Fr. Dosse, *L'histoire en miettes . Des Annales à la „nouvelle histoire”*, Paris, La Decouverte, 2005, pp. 128-138

4. Existențialul în istorie: autobiografia, istoria familiei, istoria societății, ego-istoria, tipic și atipic în cercetarea trecutului, prospectivul în istorie.

Bibliografie:

1. R. Aron, *Introducere în filosofia istoriei*, București, Humanitas, 1999, pp. 69-113
2. P. Nora, *Essai d'egohistoire*, Paris, Gallimard, pp. 292-349
3. P. Chaunu, *La mémoire de l'éternité*, Paris, R. Laffort, 1975, pp. 11-37
4. Ph. Ariès, *Timpul istoriei*, București, Ed. Meridiane, 1997, pp. 257-273

5. H. Marrou, *De la connaissance historique*, Paris, Ed. du Seuil, 1975, pp. 197-214
6. P. Chaunu, *De l'histoire à la prospective*, în **Le Refus de la vie. Analyse historique du présent**, Paris, Calmann-Levy, 1975

5. Adevărul istoric, subiectivitate și obiectivitate în scrisul istoric: teorii gnoseologice privind natura adevărului; adevărul istoric și particularitățile sale; „istorie și adevăr”; subiectivitatea „bună” și subiectivitatea „rea”; treptele obiectivității istorice după M. Bloch; subiectivitatea istoricului în raport cu obiectivitatea istorică.

Bibliografie:

1. P. Ricoeur, *Istorie și adevăr*, București, Anastasia, 1996, pp. 31-69
2. H. Marrou, *De la connaissance historique*, Paris, Ed. du Seuil, 1990, pp. 214-236
3. M. Bloch, *Apologie pour l'histoire*, Paris, A. Colin, 1974, pp. 32-50
4. P. Veyne, *Cum se scrie istoria*, București, Ed. Meridiane, 1999, pp. 66-95
5. P. Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, București, Humanitas, pp. 147-153
6. A. Schaff, *Istorie și adevăr*, București, Ed. Politică, 1982, pp. 79-120

6.-7. Timpul și timp istoric; regimuri de istoricitate: timpul cosmic, timpul istoric, timpul kairotic; timp, cronologie și durată istorică; timp și cultură; varacteristicile timpului istoric; timp, istorie, eveniment în dezbaterea gândirii istorice contemporane.

Bibliografie:

1. M. Vonelle, *L'histoire et le longue durée*, în J. Le Goff, **La Nouvelle histoire**, Paris, Ed. Complexe, 1988, pp. 77-102
2. P. Chaunu, *La mémoire de l'éternité*, Paris, R. Laffont, 1975, pp. 213-256
3. Fr. Hartog, *Régimes d'historicité*, Paris, Ed. du Seuil, pp. 26-33, pp. 113-163
4. Ch. Moraze, *La logique de l'Histoire*, Paris, Gallimard, 1967, passim
5. G. Poulet, *Etudes sur le temps humaine*, Vol I, Paris, Plon, 1949, passim

6. M. Trebitsch, *Statutul evenimentului în istoria timpului prezent*, în **Istoria recentă în Europa. Obiect de studiu, surse, metode**, București, Col. Noua Europă, 2000, pp. 12-33

8. Faptul istoric: faptul istoric și determinările sale, faptul istoric ca semnificare a trecutului, caracteristicile faptului istoric, eveniment, fapt istoric, unități și serii cultural-istorice.

Bibliografie:

1. A. Tănase și V. Isac, *Realitate și cunoaștere în istorie*, București, Ed. Politică, pp. 60-91
2. E. Cassirer, *Eseu despre om*, București, Humanitas, 1994, pp. 270-277
3. P. Veyne, *Cum se scrie istorie*, București, Ed. Meridiane, 1999, pp. 24-66
4. N. Iorga, *Generalități cu privire la studiile istorice*, București, 1944, pp. 250-275
5. V. Pârvan, *Idei și forme istorice*, București, Cartea Românească, 1920, pp. 25-65
6. A.D. Xenopol, *Scrieri sociale și filosofice*, București, Ed. Științifică, 1967, pp. 287-344

9. Memorie și istorie în dezbaterile istoriografiei contemporane: de la istorie ca parte a memoriei, la memorie ca obiect al istoriei, memoria ca teritoriu al istoriei culturale; memorii, simboluri, istorie, eveniment, istorie, memorie.

Bibliografie:

1. P. Ricoeur, *Memorie, istorie, uitare*, Timișoara, Amarcord, 2001, pp. 19-62; 116-147
2. J. Rüsen, *Desfacerea ordinii istoriei – modernitate, postmodernitate, memorie*, în *Xenopoliana*, XI, nr. 34, Iași, 2003, pp. 16-29
3. Ph. Poirier, *Les enjeux de l'histoire culturelle*, Paris, Ed. du Seuil, pp. 199-213

4. K. Pomian, *Sur l'Histoire*, Paris, Gallimard, 1999, pp. 263-332

10. Istorie, teorie, text: istorici și turnura lingvistică; narațiune și istorie, microistoria; text, ideologie, istorie; deconstrucții și contextualism în istorie.

Bibliografie:

1. E. Clark, *History, theory, text*, Cambridge, Harvard University Press, pp. 75-79; 86-106; 130-156
2. H. White, *The content of the form. Narrative discourse and Historical Representation*, Baltimore and London, The Johns Hopkins University Press, 1987, pp. 26-58; 185-215
3. G. Levi, *Herméneutique et rationalité*, în **Philosophie et histoire**, Paris, Ed. du Seuil, Centru Pompidour, 1987, pp. 67-91
4. R. Chartier, *Les jeux de la regle. Lectures*, Bordeaux, Press Universitaire, 2000, pp. 265-280

11.-12. Istorie și politică: scrisul istoric ca „instrumentum regni”, istoria ascunsă-istoria secretă, etnocentrismul între istorie și politică, istoria festivă și mitistoria.

Bibliografie:

1. M. Ferro, *L'histoire sous surveillance*, Paris, Calmann Levy, 1985, pp. 19-60; 71-104
2. D. Radosav, *Istorie și politică*, în „Steaua”, nr. 7-8, Cluj-Napoca, 1996
3. J. Sévilla, *Corectitudinea istorică*, București, Humanitas, 2003, passim
4. A. Gillois, *Le mensonge historique*, Paris, R. Laffont, 1990, pp. 247-285
5. L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Humanitas, 2002, pp. 57-135

13.-14. Condiția postmodernă a scrisului istoric: de la explicație la interpretare în știința istorică; faptele trecutului sunt interpretări; sfârșitul metanarațiunii;

dezideologizarea istoriei; reabilitarea evenimentului în istorie; de la general la particular în reconstituirea trecutului.

Bibliografie:

1. P. Veyne, *Cum se scrie istoria*, București, Ed. Meridiane, 1999, pp. 95-115; pp. 369-412
2. K. Jenkins, *Why History? Ethics and postmodernity*, London, New York, Poutledge, 1999, pp. 1-32
3. M. Călinescu, *Cinci fețe ale modernității*, București, Ed. Univers, 1995, passim
4. J. Lyotard, *Condiția postmodernă*, Cluj, Ideea Design Print, passim

IV. Mod de examinare: examen scris pe baza cursului și a bibliografiei.

Bibliografie opțională:

1. H.F. Hegel, *Prelegeri de filosofia istoriei*, București, 1968
2. P. Chaunu, *Istorie și decadență*, Cluj, Chișinău, 1995
3. N.J.Wilson, *History in Crisis? Recent Directions in Historyography*, New Jersey, Prentice Hall, 1999
4. F. Dosse, *L'histoire en miettes*, Paris, La Decouvert, 2005